

DUYGUSAL ZEKÂ EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİLERİN DUYGUSAL ZEKÂ DÜZEYLERİNE ETKİSİ

Mehmet ARSLAN¹
Yasemin GÜVEN²

ÖZ

Duygusal zekanın insanların iş ve özel yaşamlarında mutlu ve başarılı bireyler olmaları yolundaki etkileri ve geliştirilebilir olduğu son yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Bireylerin yaşam kalitesini artırıcı etkisi ve geliştirilebilir olması itibarıyla eğitim alanında üzerinde durulması gerektiği görülmektedir. Bu gerekçeyle yola çıkarak bu araştırmayla ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin duygusal zekalarını geliştirmek üzere bir eğitim programı hazırlamak ve hazırlanan bu programın etkililiğini sınamak amaçlanmıştır. Bu araştırma şans yoluyla atanmış kontrol grublu ön ve son test desen modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubu, 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde Tokat İli merkezinde bulunan Karşıyaka İlköğretim Okulu 4/B ve 4/C sınıflarında öğrenim görmekte olan 48 öğrenciden oluşmaktadır. Deney ve kontrol grubundaki tüm öğrencilere ön test ve son test uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. İstatistiksel analizde bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenler t testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; ön testleri arasında anlamlı fark olmayan yani eş değer olan grupların son test puanları arasında deney grubunun lehine olacak şekilde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark bize, uygulanan duygusal zeka eğitiminin deney grubunun duygusal zeka gelişim düzeyi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaştırmıştır. Buna benzer programlar geliştirilerek eğitimin amaçladığı mutlu ve başarılı bireyler yetiştirme hedefine ulaşmada önemli ölçüde katkı sağlanabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duygusal Zeka, Duygusal Zeka Eğitimi, Eğitim, İlköğretim Öğrencileri

Jel Kodu:A20, I20, I24

EFFECTS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE EDUCATION ON STUDENTS 'EMOTIONAL INTELLIGENCE LEVELS³

ABSTRACT

The effects of emotional intelligence on being happy and successful individuals in the work and personal lives of people are revealed by the recent researches that can be improved. It is seen that individuals need to focus on the field of education as it has the effect of enhancing the quality of life and it can be improved. For this reason, it was aimed to prepare a training program to improve the emotional intelligence of the fourth grade students of primary school with this research and to test the effectiveness of this prepared program. This research is an experimental study based on a control group pre-and post-test pattern model assigned by chance. The study group consists of 48 students who are studying in Karsiyaka Primary School 4 / B and 4 / C classes in the center of Tokat in 2011-2012 academic year. Pre-test and post-test were applied to all students in the experimental and control groups. The obtained data were analyzed by SPSS packet program. Dependent variables and independent variables t test were used in statistical analysis. According to the findings obtained from the research; a significant difference was found between the pre-tests and the post-test scores of groups with no significant difference, that is, the groups that were equivalent, in favor of the experimental group. This difference has led us to conclude that the applied emotional intelligence training is effective on the emotional intelligence level of the experimental group. By developing similar programs, it is thought that a significant contribution can be made in achieving the goal of educating happy and successful individuals.

Keywords: Emotional Intelligence, Emotional Intelligence Education, Education, Primary Education Students

Jel Codes: A20, I20, I24

¹ GAÜ, Eğitim Fakültesi, Öğretim üyesi, Prof. Dr. Girne - KKTC, mehmetarslan@gaü.edu.tr

² GOÜ, SBE, Eğitim Bilimleri ABD, Yüksekisans öğrencisi, Tokat-Türkiye, yasemin.guven@gop.edu.tr

³ Bu makale yazarın yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

GİRİŞ

Duygusal zekanın önemi ve duygusal zekanın geliştirilmesi ile ilgili düşünceler 1960'lı yıllara dayanmasına rağmen o yıllarda bilişsel zekaya daha çok önem verilmiş, eğitim alanında da derslerin teorik kısmı ağır basmıştır. Ancak bu düşüncenin günümüzde bireylerin yaşamında başarılı ve mutlu olmaları için yetersiz kaldığı görülmektedir. Sadece bilişsel zekaya öncelik verilerek yapılan eğitimin bireylerin; hayatla baş edememe, problemlerini çözememe v.b. sorunların çözümünde çaresiz kalma gibi sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Yalnız okul başarısının yoğun biçimde desteklendiği, gerçek yaşamdan uzak yetişen şanssız kuşakların tecrübesinden sonra anlaşılmıştır ki; tek başına okul başarısı bir çocuğun yaşamını başarıyla ve huzurla sürdürebilmesi için yeterli değildir. İnsanların yaşamlarını anlamlı ve huzurlu bir biçimde sürdürebilmeleri için bilişsel zekaya sahip olmanın yanında, başka önemli becerilere de sahip olmaları gerekmektedir. Akademik başarı ve zeka, ahlaki değerlerle hareket edebilme, kendini kontrol edebilme, iletişim kurabilme, doğru kararlar alabilme, kendine güvenebilme gibi önemli yaşam becerileri ile birleştiğinde bireylerin yaşamına anlam ve değer katmaktadır (Yavuz, 2010: 30-35). Bu nedenlerden dolayı artık eğitimde bilişsel zeka kadar duygusal zekanın da bireyin yaşam kalitesini artırmada önemli bir yere sahip olduğu kabul görmeye başlamıştır ve eğitim programlarımızda duygusal zekayı geliştirici yeni düzenlemelere ihtiyaç olduğu görülmektedir. Duygusal zekanın geliştirilmesine yönelik yapılan bu gibi çalışmalar bireylerin yaşam kalitesini artırması açısından eğitimde büyük önem taşımaktadır. Duygusal zekanın geliştirilmesi kişinin öz yeterliliğine dair inancının gelişmesine yardımcı olmaktadır. Kişinin öz yeterliliğe dair inançları, onun düşünce tarzını, motivasyon durumunu ve davranışlarını etkilemektedir. Dolayısıyla duygusal zekaları yükselen çocukların kendileriyle ilgili daha sağlıklı kararlar alabilecekleri, kendi sınırlarını ve kapasitelerini daha doğru bir şekilde belirleyebilecekleri düşünülmektedir. Son dönemlerde de duygusal zeka ile sonraki hayat başarısı ve akademik başarı arasında ilişki olduğunu gösteren birçok çalışma yapılmıştır (Buckley, 2003: 78).

Duygusal zekanın geliştirilmesi dünyadaki hızlı gelişim, insanın ezbere dayalı bilgi depolamasını değil, yaratıcılık, kendine güven, bağımsız düşünme, öz denetim, problem çözme, empati, sosyal sorumluluk, sosyal ilişkilerde esneklik, strese dayanma, sorunlara gerçekçi değerlendirmeler yapabilme ve uyum gibi potansiyellere sahip olması gibi gerekliliklerden dolayı kaçınılmaz bir hal almıştır. Çünkü bu niteliklerin bireylere kazandırılması duygusal zekanın da geliştirilmesiyle mümkün olmaktadır. Yapılan araştırmalar gösteriyorki; yüksek EQ da en az IQ kadar önemlidir. Duygusal zekâ becerilerine sahip çocuklar hayatta daha mutlu, kendinden daha emin ve okulda daha başarılıdırlar. Bu beceriler; çocukların sorumlu, ilgili ve üretken yetişkinler olmalarını sağlayan temel özelliklerdendir (Shapiro, 1998:6).

Çocuklar üzerinde yapılan uzun süreli gözlemler sonucunda duygusal zekanın sabit olmadığı, kalıtsal yetenekler, deneyimler ve çevrenin etkisiyle geliştirilebileceği ortaya konulmuştur. Geniş bir kanı olarak kabul edilen, belli bir yaş (13-19 yaşları) aralığından sonra pek fazla gelişim göstermeyen IQ'nun aksine, duygusal zekanın öğrenilme olasılığı oldukça yüksektir ve yaşam boyu gelişmeye devam etmektedir (Goleman, 2000: 14). Duygusal zeka ile bilişsel zeka arasındaki en önemli fark duygusal zekanın bilişsel zekaya göre geliştirilebilir olmasıdır (Baltaş, 2006: 7). Duyguların eğitim açısından büyük önem taşıdığı kabul edilerek, öğrenmede oynadıkları etkin rolün göz önünde bulundurulması, bu durumdan eğitimde nasıl yararlanabileceği üzerine kafa yorulması gereğini ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle duygusal zekâ yeteneklerini eğitimin bir parçası haline getirmeye çalışılmasının gerekliliği görülmektedir (Tekin Bender, 2006: 40).

Bu araştırmada, ilkokul 4. Sınıf öğrencilerinin duygusal zekalarını geliştirmek amacıyla bir eğitim programı hazırlanmış ve Köse (2009) tarafından geliştirilen duygusal zeka ölçme aracıyla uygulanan programın etkililiği sınanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, Tokat Karşıyaka İlköğretim Okulu 4/B ve 4/C sınıfları deney ve kontrol grubu olarak seçilmiştir. 24 kişiden oluşan 4/C sınıfı araştırmacının kendi sınıfı olduğundan uygulamanın kolay olacağı düşünülerek deney grubu olarak, yine 24 kişiden oluşan 4/B sınıfı kontrol grubu olarak tayin edilmiştir. İlgili okulda bulunan 4/A sınıfı ise öğrenci sayısı diğer gruptan farklı olduğundan ve yapılan ön test sonuçlarına göre diğer gruplardan anlamlı farklılık göstermesi nedeniyle araştırma grubu olarak seçilmemiştir. Yani deney ve kontrol gruplarının oluşturulmasında ön testlerden alınan sonuçlar da dikkate alınmıştır. Tüm bu seçim işlemlerinin sonunda deney ve kontrol grupları belirlenmiştir. Hazırlanan 17 oturumluk eğitim

programını 2’şer saatten oluşmaktadır ve haftada iki kere yapılarak eğitim dört aylık bir sürede sonuçlandırılmıştır. Etkinlikler Okul Müdürünün de izniyle “Serbest Etkinlikler” derslerinde uygulanmıştır. Eğitim oturumları ortalama 40+ 40 dakika sürmüştür. Duygusal zeka eğitim programı hazırlanırken öncelikle duygusal zeka modellerinin tümü hakkında derinlemesine çalışılmış ve bu çalışmada duygusal zekaları geliştirilmek istenen öğrencilere en uygun olan etkinlikler seçilmeye çalışılmıştır. Program geliştirilirken Kocayörük (2004)’ün Duygusal Zeka Gelişiminde Drama Etkinlikleri kitabı ve Dianne Schilling’in 50 Aktivite adlı kitaplarından yararlanılmıştır. Programın hedefi, öğrencilerin daha olumlu kişisel ilişkiler kurabilmeleri, empati becerilerinin gelişmesi, kendilerinin ve diğerlerinin duygularının farkında olmaları, gündelik yaşam sorunlarıyla etkili bir şekilde baş edebilmeleri gibi becerilerdir.

Programın eğitimsel bağlamı belirlenirken, program uygulanacak çocukların yaşları belirlenirken, duygusal zeka eğitiminin erken yaşta verilmesi durumunda, hem ileriki akademik başarısının hem de yaşam başarısının çok daha olumlu etkilenebileceği fikrinden hareketle ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin uygun olacağına karar verilmiştir. Geliştirilmiş olan duygusal zeka programını, okuldaki diğer eğitimsel ve öğretimsel müfredata entegre etmek mümkün olamamıştır ancak araştırmacı, eğitim verdiği 4/C sınıfta serbest etkinlik derslerinin haftada iki saatini bu etkinliklere ayırarak çalışmayı yürütmüştür. Program haftada iki oturum olacak şekilde dört ay sürmüştür. İlk hafta ön test uygulanmış ve programın bitmesinden on gün sonra son test uygulanmıştır. Programın uygulandığı süre boyunca, öğrencilerin, verilen eğitimde öğrendikleri becerileri, teneffüslerde derslerde veya günlük yaşantılarında uygulamaları teşvik edilmeye çalışılarak öğrendiklerini deneyimleme ve pratik edebilme fırsatı verilmeye çalışılmıştır.

Program bizzat araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Bu nedenle, eğitimi verecek olan personele dışarıdan profesyonel destek vermeye gerek kalmamıştır. Programın etkililiğini ölçmek amacıyla deneysel ön test son test modeli kullanılmıştır. Eşit şartlarda değerlendirilebilecek deney ve kontrol grubu oluşturulmuş her iki gruba da geçerliği ve güvenilirliği olan 7-13 Yaş Duygusal Zeka Ölçeği hem ön test hem son test olarak verilmiştir. Elde edilen sonuçlar uygun istatistiksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmiş olup programın başından sonuna kadar atılan her adım bilimsel çerçevede tutulmaya çalışılmıştır. Eğitim oturumlarının tamamlanmasının ardından deney ve kontrol grubu üzerinde 7-13 Yaş Duygusal Zeka Ölçeği kullanılarak son test uygulamaları tekrarlanmıştır. Alınan sonuçlar veri girişi işlemleriyle kodlanarak deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test farkları için bağımsız iki örneklem t testi ve deney grubunun ön test son test sonuçları ve kontrol grubunun ön test son test sonuçlarını değerlendirmek için tek örneklem t test teknikleri kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda Programlandırılmış Duygusal Zeka Eğitiminin etkililiğini sınamak amacıyla uygulanan ‘7-13 Yaş Duygusal Zeka Ölçeği’ ön test ve son test ölçümlerinde programa katılan deneklerin puanlarının başlangıçtaki puanlarına ve bu programa katılmayan deneklerin puanlarına göre yükseldiği görülmüştür. Bu sonuç doğrultusunda, “geliştirilen programın duygusal zekayı geliştireceği” hipotezinin doğrulandığı görülmüştür. 7-13 Yaş Duygusal Zeka Ölçeğinde yüksek puan yüksek duygusal zekayı ifade ettiğinden deney grubunun son test puanlarında görülen bu yükselme, programa katılan deneklerin duygusal zekalarının geliştiğini ve eğitim programının bu yönde etkili olduğunu ifade etmektedir. Bu araştırmayla da, duygusal zekanın geliştirilebilir olduğu bir kez daha vurgulanmıştır.

1.LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölümde önce Türkiye’de, ardından ise yurt dışında yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular özetlenerek sunulmaktadır. Duygusal zekayla ilgili çalışmalar 1995 yılından itibaren yapılmaya başlanmıştır ancak burada 2005 yılından başlayarak günümüze kadar olan çalışmalara yer verilmektedir.

1.1.Duygusal Zekâ İle İlgili Yapılan Yurtiçi Araştırmalar

Duygusal zeka ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde çoğunluğunun eğitim alanında yapıldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra duygusal zekanın iş yaşamıyla, sosyal yaşantıyla ilgisi gibi konularda da yapılan çalışmalar mevcuttur. Aşağıda duygusal zeka ile ilgili son yıllarda yurtiçinde yapılan bazı araştırmalara yer verilmektedir.

Tıkır (2005), “İlköğretim Okulu Müdürlerinin Öğretimsel Liderlik Davranışlarıyla Duygusal Zekâları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı araştırmasında elde edilen bulgular sonucunda; sınıf öğretmenleri ilköğretim müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarıyla duygusal zekâ arasındaki ilişkinin “yüksek” düzeyde olduğunu tespit etmiştir. İlköğretim Okulu müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarında duygusal zekâ becerilerini kullanmaları sonucunda; örgüt ikliminin düzenlenmesi, ilişki yönetimi, bireysel güç ve kararlılığı gerektiren konularda etkili olabildiklerini bulgularla belirlemiştir.

Ulutaş (2005), “Anasınıfına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Duygusal Zekâlarına, Duygusal Zekâ Eğitiminin Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmada alt ve üst sosyo-ekonomik düzeye sahip ilköğretim okullarının ana sınıfında okuyan çocuklar üzerinde duygusal zeka eğitiminin etkisini incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, duygusal zeka eğitimi alan çocukların duygusal zekalarının arttığını ortaya koymuştur.

Güllüce (2006), “Mesleki Tükenmişlik ve Duygusal Zeka Arasındaki İlişki” adlı çalışmada duygusal zekâ ve tükenmişlik arasındaki ilişki, tükenmişlik ile iş tatminsizliği ve performans arasındaki ilişki ve duygusal zekâ, öz yetkinlik ve tükenmişlik arasındaki ilişkiler analiz etmeye çalışmıştır. Bu çalışma neticesinde, yöneticilerin demografik özelliklerine göre duygusal zekâ ve tükenmişlik durumları arasındaki fark olup olmadığı incelenmiş; duygusal zekâ ve tükenmişlik arasında ters yönde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Karahan ve Özçelik (2006), “Bir Duygusal Zeka Beceri Eğitimi Programı”nın Diyabet Hastalarının Duygusal Zeka Düzeylerine Etkisi” adlı araştırmasında, Duygusal Zeka Beceri Eğitimi Programı’na katılan diyabet hastalarının duygusal zeka düzeylerinin katılmayan hastaların duygusal zeka düzeylerinden daha yüksek olduğunu, Duygusal Zeka Becerileri Eğitimi Programı’nın, diyabet hastalarının duygusal zeka düzeylerini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir.

Görünmez (2006), “Bağlanma Stilleri ve Duygusal Zeka Yetenekleri” adlı çalışmada, bağlanma stilleri ile duygusal zekâ yetenekleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda, güvenli bağlanma stilinin hem toplam duygusal zekâyı hem de duygusal zekânın alt boyutları olan duygulardan yararlanma ve duyguları düzenleme düzeyini yordadığını görmüştür.

Yaşarsoy (2006), “Duygusal Zeka Gelişim Programının, Eğitilebilir Zihinsel Engelli Öğrencilerin Davranış Problemleri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmada duygusal zeka gelişim programının öğrencilerin davranış problemlerini azalttığı sonucuna varmıştır.

Öztürk (2006), “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal Zekâ, İş Doymu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi” adlı çalışmada duygusal zekâ, iş doymu ve tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Yüksel (2006), “Duygusal Zeka ve Performans İlişkisi” adlı araştırmasında bazı firmalarda çalışan iş görenlerin duygusal zekâ seviyeleri ile performans düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiş, elde edilen verilere göre, ülkemizde performans değerlendirmede büyük sorunlar yaşandığı, yöneticilerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve bundan dolayı duygusal zekâ ile performans arasındaki ilişkiyi test etmenin ülkemiz için henüz erken olduğunu tespit etmiştir.

Semiz, Koroğlu (2006), “Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Algılarına Göre Psikolojik Danışmanların Duygusal Zekâ Düzeyleri” adlı çalışmada; sınıf rehber öğretmenlerinin, psikolojik danışmanların duygusal zekâ düzeylerine ilişkin genel algılarının ve duygusal zekânın alt boyutlarına ilişkin algılarının orta düzeyde olduğunu saptamıştır.

Göçet (2006), “Üniversite Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeyleri ile Stresle Başa Çıkma Tutumları Arasındaki İlişki” adlı çalışmada elde ettiği bulgular sonucunda duygusal zekâ düzeyi yüksek olan bireylerin stresle daha iyi başa çıkabildiklerini göstermiştir.

Tekin Bender (2006), “Resim-İş Eğitimi Öğrencilerinde Duygusal Zeka ve Yaratıcılık İlişkileri” çalışmada, Resim-iş eğitimi öğrencilerinin duygusal zekâları ve yaratıcı düşünce yetileri arasında ilişki olup olmadığını araştırmış, öğrencilerin toplam duygusal zekâları ile yaratıcı düşünceleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu, duygusal zeka arttıkça yaratıcılığın da arttığını ortaya koymuştur.

Canbulat (2007), “Duygusal Zekânın Çalışanların İş Doyumları Üzerindeki Etkisinin Araştırılması” adlı çalışmasının sonucunda, çalışanların duygusal zekâ ortalamaları yüksek düzeyde, iş doyum ortalamaları ise orta düzeyde tespit edilmiştir. Çalışanların iş doyum düzeyleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasında orta düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Kurt (2007), “Ondokuz Mayıs üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü öğrencilerine verilen Duygusal Zeka Düşünme Becerileri Eğitiminin, empatik beceri düzeylerine etkisi” adlı araştırması sonucunda verilen Duygusal Zeka Düşünme Becerileri Eğitiminin deney grubundaki öğrencilerin empatik beceri düzeylerini arttırdığını göstermiştir.

Özabacı (2007), “Saldırgan Davranışın İlişki Niteliği ve Duygusal Zekâ Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında ulaşılan sonuçlara dayalı olarak gençlerin saldırgan davranışlarının azaltılması ve duygusal zekâ gelişimine yönelik önerilere yer vermiştir.

Kocabaş, A. (2007), “Duygusal Zekâ ve Köy Enstitüleri” başlıklı çalışmasında, başlangıçta duygusal zekâ kavramını açıklamış, daha sonra ise Köy Enstitülerinin demokratik eğitim yoluyla duygusal zekânın gelişimi üzerindeki etkileri üzerinde durmuştur. Sonuç olarak ise duygusal zekâ becerilerinin yalnızca öğretim programlarının bir kazanımı, konusu ve içeriğinin bir parçası olması yerine, köy enstitülerinde olduğu gibi eğitim sistemimizi, ülkemizi değiştirecek ve geliştirecek eylemler zinciri olarak okul öncesi eğitimden yaşam boyu öğrenmeye kadar tüm kurumlarda yer almasının gerekliliği ve önemi üzerinde durmuştur.

Atan (2007), “Resim-İş Öğretmeni Yetiştirmede Yaratıcı Drama Yönteminin Grafik Tasarımı Derslerinde Kullanılmasının Erişi, Tutum ve Kalıcılığa Etkisi” adlı araştırmasında, grafik tasarımı dersinde yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubu arasında eriş, kalıcılık, tutum ve uygulama puanları bakımından deney grubu lehine genelde anlamlı bir fark bulmuştur. Bunun yanında deney grubundaki öğrenciler, grafik tasarımı dersinde uygulanan öğretime yönelik olarak, grafik tasarımı dersinde yaratıcı drama etkinliklerinin bilgi, beceri, ve yaratıcılık konusunda başarılarını olumlu etkilediği, demokratik bir ortamda aktif bir şekilde ders işlemekten hoşlandıkları görüşündedirler.

Dutoğlu ve Tuncel (2008), “Aday Öğretmenlerin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ile Duygusal Zeka Düzeyleri Arasındaki İlişki” adlı çalışmalarında öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerine yönelik eğilimleri ile duygusal zekâ düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının eleştirel düşünme eğilimleri alt ölçekleri ile duygusal zekâ alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişki pozitif yönlü düşük ve orta arasında değişen ilişkidir. Ölçeklerin toplam puanları arasındaki ilişkide yine pozitif yönlü ve orta seviyede anlamlı bir ilişkidir.

Selçioğlu Demirsöz, E. ve Kocabaş, A. (2008), “Yaratıcı Dramanın Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Bilgi üstü Farkındalıkları ve Duygusal Zeka Yeterlilikleri Üzerine Etkisi” adlı çalışmaları sonucunda sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının müzik başarıları ile duygusal zekâları arasında bütünüyle anlamlı bir ilişki bulunamamışlardır. Bunun yanı sıra daha önceden müzik eğitimi alıp almama ve çalgı çalıp çalmama durumuna göre anlamlı farklılık bulunamamıştır. Cinsiyet değişkeni açısından bayan öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur. Örgün ve ikinci öğretim programlarında okumakta olan sınıf öğretmeni adaylarının duygusal zekâları kişiler arası alt ölçek boyutunda anlamlı farklılık göstermiştir.

Gürşimşek, Ekinci Vural, Selçioğlu Demirsöz (2008), “Öğretmen Adaylarının Duygusal Zekaları ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişki” adlı araştırmaları sonucunda öğretmen adaylarının duygusal zekâları ile iletişim becerileri arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğunu belirlemişlerdir.

Tufan (2009), “Geliştirilen Duygusal Zeka Eğitimi Programının Ortaöğretim Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerine Etkisi” adlı çalışmasında, geliştirilen duygusal zeka eğitimi programının ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerine etkisini incelemiştir. Yapılan istatistikler sonucunda, geliştirilen Duygusal Zeka Eğitimi Programı’nın, dokuzuncu sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri üzerinde belirli oranda etkili olduğunu göstermiştir.

Kırtıl (2009), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeyleri ile Yaşam Doyumu Düzeylerinin İncelenmesi” adlı araştırmasında, yaşam doyumu ve duygusal zeka alanları arasındaki ilişkilerin pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu tespit etmiştir. Genel Duygusal Zeka ortalamaları cinsiyete göre incelendiğinde kızların ortalamasının erkeklerin ortalamasına oranla anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Genel Duygusal Zeka alanında anne baba tutumuna göre anlamlı farklılıkların olduğu tespit edilmiştir Genel Duygusal Zeka ortalamalarında ve yaşam doyumu ortalamalarında yaşa, okul öncesi eğitime alınıp alınmadığına, anne baba eğitim düzeyine göre anlamlı farklılaşmaların olmadığını tespit etmiştir.

Adıgüzel (2011), “Öğrencilerin Duygusal Zeka ve Öğrenme Stratejileri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişiyi Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması” adlı çalışmasında öğrenme stratejileri ile ilgili olarak, hem bilişsel hem de duyuşsal stratejiler ile meslek yüksekokulu öğrencilerinin akademik başarıları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğunu gözlemlemiştir.

Avcı (2012), yapmış olduğu “Bireylerin duygusal zeka düzeylerinin, müzik gruplarındaki hazırlık çalışmaları ve konser performanslarına etkisi” adlı tez çalışması sonucunda duygusal zeka puanı ile hazırlık çalışmaları puanı arasında pozitif yönlü çok güçlü bir ilişki olduğu saptamıştır. Ayrıca duygusal zeka puanı ile hem müzikal başarı hem de müzik açısından grup içindeki rolünü gereğince yerine getirebilme başarısı arasında da pozitif yönlü ilişki olduğu ortaya koymuştur.

Pektaş (2013), “Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü Öğrencileri ile Diğer Lise Öğrencilerinin Duygusal Zeka Düzeylerinin Karşılaştırılması.” adlı tez çalışması sonucunda lise son sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri; lise türü, cinsiyet ve babanın öğrenim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı derecede farklılaşırken; kardeş sayısı, annenin mesleği, babanın mesleği, annenin öğrenim düzeyi, ailenin aylık geliri ve ailenin tutumu değişkenlerine göre ise, anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna varmıştır.

1.2.Duygusal Zekâ İle İlgili Yapılan Yurtdışı Yayın ve Araştırmalar

Yurtdışında duygusal zeka üzerine yapılan çalışmalarda ölçekler üzerine yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları önemli yer tutmaktadır. Bunun yanında yurtçinde yapılan çalışmalarda olduğu gibi duygusal zeka ve liderlik, duygusal zeka ve iş ortamı, duygusal zekanın gelişimi gibi konulara da değinilmektedir ancak yurtdışındaki araştırmalarda da duygusal zeka programları diğer konulara göre daha az yer tutmaktadır. Aşağıda duygusal zeka ile ilgili son yıllarda yurtdışında yapılan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Harrod ve Scheer (2005), “An Exploration of Adolescent Emotional Intelligence in Relation to Demographic Characteristics” adlı araştırmalarında, duygusal zekâ seviyesi kızlarda olumlu olarak ailenin eğitim durumu ve maddi durum ile ilgilidir sonucuna varmış, çalışmada oturulan yer, harçlık ve yaş ile duygusal zekâ arasında anlamlı farklılık saptamamışlardır. Duygusal zekâ sonuçları kızlar ve erkekler arasında önemli ölçüde farklıdır ve kızların duygusal zekâ seviyeleri daha yüksektir. Araştırmanın diğer bir bulgusu da babanın eğitim durumunun gençlerin duygusal zekâlarının belirleyicisi olduğudur.

Goldenberg, Matheson ve Mantler (2006), “The Assesment of Emotional Intelligence: A Comparison of Performance-Based and Self Report Methodologies” adlı çalışmalarında Mayer, Salovey ve Caruso (2002)“nun performans dayalı EI ölçeği ile Schutte ve arkadaşlarının (1998) kendini değerlendirme testi olan EI ölçeği arasındaki ortak noktanın geçerliliğini araştırdıkları çalışmalarında, performans dayalı EI ölçeği ile kendini değerlendirme testi olan EI ölçeği sonuçları birbiriyle ilişkili bulunmamıştır. Kendini değerlendirme testi olan EI ölçeği sonuçlarının stresle başa çıkma ve depresyon ile aralarında ilişki bulunmuştur. Yine performans dayalı EI ölçeği sonuçlarının, yaş, eğitim ve psikoterapi alma ile güçlü ilişkisi elde edilmiştir.

Justice ve Espinoza (2006), tarafından yapılan, “Emotional Intelligence and Beginning Teacher Candidates” adlı araştırmanın çıkış noktası; Labor istatistik barosu tarafından yapılan bir araştırmaya göre 2008 yılında Texas’ta 82.000 yeni öğretmene ihtiyaç olacağı bulgusudur. Çünkü yine bu araştırmaya göre Texas’ta beş yıl içinde pek çok öğretmen görevini bırakacaktır. Bu yüzden öğretmen hazırlama programları bu konu üzerinde yoğunlaşmışlardır. Justice ve Espinoza bu konun duygusal kaynaklı olduğunu düşünerek, öğretmen adaylarının duygusal beceri yönetimini araştırmak

istemişlerdir. Sonuçta elde edilen bulgular öğretmen adaylarının ifade, rahatlık, empati, karar verme, güç kullanma, zaman yönetimi, kendi kendini değerlendirme, kararlılık, stres yönetimi, saygı duyma becerilerini güçlendirmeye ihtiyaçları olduğu yönündedir. Liderlik, agrasiflik ve değişen uyum becerileri var olan güçlü yanlarıdır. Farklı sınıf çeşitlerindeki zorluklarla baş edebilmek için eğer öğretmen adayları daha uzun bir öğretmenlik hayatı sürdürmek istiyorlarsa bu becerilerini güçlendirmeli ve desteklemelidirler şeklinde öneri sunulmuştur.

Ramos, Fernandez Berrocal ve Extremera (2007), "Perceived Emotional Intelligence Facilities Cognitive-Emotional Processes of Adaptation to an Acute Stressor" adlı çalışmalarında, stresli bir durumda duygusal zekânın tepkilerini ölçmüşlerdir. Sonuçlar göstermiştir ki; TMMS'nin empati ve yasaklamalar ile arasında önemli ilişki gözlenmiştir. Sonuçlarda duygusal olarak ruh hallerini ve kendini düzenleyebilen bireyler daha az olumsuz duygusal tepki verirler. Bireyler aşırı stresten sonraki içsel düşüncelerde deneyimlere daha kolay uyum sağlamışlardır.

2. ALAN ARAŞTIRMASI

Duygusal zekanın insanların iş ve özel yaşamlarında mutlu ve başarılı bireyler olmaları yolundaki etkileri ve geliştirilebilir olduğu son yapılan araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Bireylerin yaşam kalitesini artırıcı etkisi ve geliştirilebilir olması itibariyle eğitim alanında üzerinde durulması gerektiği görülmektedir. Bu nedenlerle bu araştırmada ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin duygusal zekalarını geliştirmek üzere bir eğitim programı hazırlayarak, hazırlanan bu programın etkililiğini sınamak amaçlanmıştır. Bu araştırma şans yoluyla atanmış kontrol gruplu ön ve son test desen modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın çalışma grubu, 2011-2012 eğitim-öğretim döneminde Tokat İli merkezinde bulunan Karşıyaka İlköğretim Okulu 4/B ve 4/C sınıflarında öğrenim görmekte olan 48 öğrenciden oluşmaktadır.

Deney ve kontrol grubundaki tüm öğrencilere ön test ve son test uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. İstatistiksel analizde bağımlı değişkenler ve bağımsız değişkenler t testi kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; ön testleri arasında anlamlı fark olmayan yani eş değer olan grupların son test puanları arasında deney grubunun lehine olacak şekilde anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu fark bize, uygulanan duygusal zeka eğitiminin deney grubunun duygusal zeka gelişim düzeyi üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaştırmıştır. Buna benzer programlar geliştirilerek eğitimin amaçladığı mutlu ve başarılı bireyler yetiştirme hedefine ulaşmada önemli ölçüde katkı sağlanabilir.

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmadaki amaç; ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin duygusal zekalarını geliştirmek üzere bir eğitim programı hazırlamak ve hazırlanan bu programın etkililiğini sınamaktır. Bu ve buna benzer programlar geliştirilerek eğitimin amaçladığı mutlu ve başarılı bireyler yetiştirme hedefine ulaşmada önemli ölçüde katkı sağlanabilir.

Bu araştırmanın temel problemi; Programlandırılmış duygusal zeka eğitiminin ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri üzerinde etkisi var mıdır? Araştırmanın alt problemleri denenceler şeklinde ifade edildiğinden ayrıca alt problem yazılmamıştır. Araştırmanın temel amacı kapsamında aşağıdaki denenceler sınanmıştır.

Denence 1. Deney ve kontrol grubu, ön test puanlarında anlamlı bir fark yoktur.

Denence 2. Deney grubunun öntest-son test puan farkları ile kontrol grubunun ön test-son test puan farkları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır.

2.2. Yöntem

Bu araştırma Kontrol gruplu Öntest-Sontest desenine dayalı deneysel bir çalışmadır. Bu desen gereğince gruplar doğal olarak deney ve kontrol grubuna atandılar. Gruplarda herhangi bir değişiklik yapılmadı. Her iki gruba da ön test döneminin ikinci haftasında aynı zamanda verildi. Deney grubuna denel işlem uygulandı, kontrol grubuna uygulanmadı. Dönem sonunda yani 15 hafta sonra her iki gruba son test aynı zamanda uygulandı. Her bir grubun ön test son test farkları bulundu. Ortalama ve standart sapmaları hesaplandı. Bulunan iki erişki ortalaması arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını

anlamak için bağımlı ve bağımsız değişkenler için kullanılan t testi uygulandı. Desen şematik olarak şöyle gösterilebilir (Sönmez ve Alacapınar, 2011).

Şekil.4. Kontrol Gruplu Ön ve Son Test Desen

G1	T1	D	T1
G2	T1		T1
G: Üzerinde araştırma yapılan grup D: Deney değişkeni, etkinliği ortama sokulan bağımsız değişken. T: Ölçme aracı			

Bu araştırmanın çalışma grubu Tokat Karşıyaka İlkokulu 4/B ve 4/C sınıflarında öğrenim görmekte olan öğrencilerdir.4/C sınıfı deney grubu, 4/B grubu kontrol grubu olarak şans yoluyla atanmıştır. Deney ve kontrol grupları seçilirken gruptaki öğrencilerin aynı çevreden, aynı sosyoekonomik düzeyden olmalarına dikkat edilerek bu faktörlerin deneye olan etkileri elimine edilmiştir. Gruplara öncelikle ön test uygulanmıştır. Sonra da 4/C sınıfında öğrenim görmekte olan 24 öğrenciye normal eğitiminin yanı sıra Programlandırılmış Duygusal Zeka Eğitim Programı uygulanmış, 4/B grubu ise normal eğitime devam etmiş herhangi bir ek uygulama yapılmamıştır. Dönemin sonunda her iki gruba da son test uygulaması yapılmıştır.

Araştırmadakullanılan etkinlikler Kocayörük'ün (2004), "Duygusal Zeka Eğitiminde Drama Etkinlikleri" ve Schilling'in çevirisini; Karahan ve arkadaşları'nın (2009) yaptığı "50 Aktivite" adlı çalışmalardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Duygusal zekagelişim programının amaçları on ana başlık altında toplanmıştır.

Öz farkındalık: Kişinin benzerlikleri, umutları, farklılıkları, tercihleri, doğal yetenekleri ve eksiklerinin farkında olması.

Benlik kavramı: Kendini ve başkalarını sağlıklı bir şekilde kabul edebilme, sağlıklı ve belirgin bir kimlik kazanabilme.

Kişisel sorumluluk: Davranışlarının nedenlerini bilmek, yaşantılar karşısında nasıl davranacağına farkına varmak, kararlar ve seçimler için sorumluluk almak.

Duyguları yönetmek: Düşünceler, duygular ve davranışlar arasındaki ilişkiyi bilmek, duyguların arka planını anlamak ve duyguları yapıcı bir şekilde kontrol etmek.

Karar verme becerileri: Karar verme süreci için adım adım ilerleyen bir yol öğrenmek.

Empatik beceri: Diğer insanların duygu, düşünce ve algılama biçimlerini anlamak,onların bakış açısından olayları algılamak ve bu beceriyi günlük yaşamında kullanmak.

Stresle başa çıkma: Stresin ne olduğunu altında yatan sebebi ve günlük yaşamı nasıl etkilediğini anlamak. Stresle başa çıkmak için gevşeme ve alıştırma tekniklerini kullanmak.

Çatışma çözme: Kişiler arası ilişkilerde çatışmanın normal olduğunu ve potansiyel olarak verimli olabileceğini anlamak, çatışmanın çözümünde karşılıklı anlaşma, işbirliği yapma ve kazan-kazan yaklaşımı gibi birçok çatışma çözme stratejisini öğrenme.

Grupla çalışma ve işbirliği: Grup içi çalışmalarda kendini ifade edebilme, grup elemanlarıyla işbirliği içinde olabilme ve kendini gruba ait hissedebilme.

İletişim Becerileri: Etkili iletişim becerilerini öğrenme ve hayata geçirebilme,bunun için sen dili yerine ben dilini kullanma, insanlarla ilişkilerinde aktif dinleme tekniğini kullanma gibi teknikleri hayata geçirme (Schilling,2009, s. 22-23).

Duygusal zeka gelişim programı haftada 2 saat olmak üzere ortalama 15 haftalık bir süreyi kapsamaktadır. Bu süre boyunca belirlenen amaçlar doğrultusunda hazırlanan etkinlikler yoluyla uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler hazırlanırken öğrencilerin hepsinin ortak olarak yapabilecekleri, performanslarına ve düzeylerine uygun etkinlikler seçilmiştir. Uygulamaların ilgi çekici ve etkili olabilmesi için ağırlıklı olarak drama, eğitsel oyun gibi yöntemlerden yararlanılmıştır. Program araştırmacının kendi sınıfından belirlediği çalışma grubuna uygulanmıştır. Programın

uygulanmaya başlanmasından önce gerek velilerle gerekse okul idaresiyle işbirliği yapılarak sınıfın fiziksel koşulları uygulamaya uygun hale getirilmiştir. Sınıfta çocukların kendilerini daha rahat ve özgür hissetmelerini sağlamak amacıyla değişiklikler yapılmıştır. Çeşitli filmleri izlemelerini, müzik dinlemelerini ve dans etmelerini sağlayacak uygun şartlar sağlanmıştır.

Araştırma kapsamında öğrencilerin Duygusal Zeka düzeylerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak, Nuray Köse tarafından geliştirilip araştırmacı tarafından geçerlik güvenirlik çalışması yapılan, ‘‘7-13 Yaş Duygusal Zeka Ölçeği’’ kullanılmıştır. Ölçek, 28 maddeden oluşmakta olup, ilköğretim öğrencilerinin duygusal zekalarını ölçmek amacıyla yapılandırılmıştır. Ölçek Likert Tipi bir dereceleme tarzında ve üzerinde cevaplamanın mümkün olduğu bir şekilde hazırlanmıştır. Bu dereceleme, (5) Her zaman böyledir, (4) Sıklıkla böyledir, (3) Arasına böyledir, (2) Nadiren böyledir, (1) Asla böyle değildir düşüncesine karşılık gelmektedir.

Bu çalışmada kullanılan örneklem ile yapılan güvenirlik testleri Cronbach Alpha değeri kontrol grubu için .89, deney grubu için .86 olarak hesaplanmıştır. Bu araştırma için gerekli veriler, doğrudan doğruya örnekleme giren öğrencilerin kendilerinden toplanmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan çocukların Duygusal Zeka Düzeyini belirlemek amacıyla ‘‘7-13 Yaş Duygusal Zeka Ölçeği’’ kullanılmıştır. Duygusal Zeka Ölçeği, Kişisel Bilgi Formu ilköğretim kurumlarına gidilerek sınıf ortamında gruplar halinde uygulanmıştır. Uygulama açıklamalarla birlikte ortalama 40 dk. sürmüştür. Deney ve kontrol grubundaki tüm öğrencilere öntest ve sontest uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programıyla analiz edilmiştir. İstatistiksel analizde bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır.

2.3. Bulgular

Bu bölümde araştırma sorularına yanıt vermek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Test puanlarının tanımsal ön analizleri aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

2.3.1. Betimsel İstatistik Bulguları

Deney grubunun ön testine 24 kişi katılmış ve ortalama 105 puan alınmıştır. Alınması muhtemel en yüksek puan 140’tır. Bu gruptaki araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinden aldıkları en yüksek puan 132, aldıkları en düşük puan 71’dir.

Deney grubunun son testine 24 kişi katılmış ve ortalama 127.75 puan alınmıştır. Alınması muhtemel en yüksek puan 140’tır. Bu gruptaki araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinden aldıkları en yüksek puan 137 aldıkları en düşük puan 110’dur.

Kontrol grubunun ön testine 24 kişi katılmış ve ortalama 104.92 puan alınmıştır. Bu gruptaki araştırmaya katılan öğrencilerin, duygusal zeka ölçeğinden aldıkları en yüksek puan 129, en düşük puan 74 olarak hesaplanmıştır.

Kontrol grubunun son testine ise 24 kişi katılmış ve ortalama 108.04 olarak hesaplanmıştır. Alınması muhtemel en yüksek puan 140’tır. Bu gruptaki araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal zeka ölçeğinden aldıkları en yüksek puan 133 aldıkları en düşük puan 75 olarak bulunmuştur. Ölçek puanlarının tanımsal ön analizleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Duygusal Zeka Deney Grubu – Kontrol Grubu Ön Test ve Son Test Toplam Puanı için Ortalama ve Standart Sapma Analizleri

Değişken	n	\bar{x}	s	Min	Max
Deney Grubu Ön Test	24	105	13.61	71	132
Deney Grubu Son Test	24	127.75	7.13	110	137
Kontrol Grubu Ön Test	24	104.92	13.62	74	129
Kontrol Grubu Son Test	24	108.04	13.15	75	133

2.3.1.2. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Ön test Puanlarının Karşılaştırılması

Araştırmanın birinci denencesi “Deney ve kontrol grubu, ortalama ön test puanlarında anlamlı bir fark yoktur” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmanın bu denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Duygusal Zeka Yeterlilik Ölçeği öntest uygulamasından aldıkları ortalama puanlar arasında anlamlı düzeyde bir farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem için t-test yapılmıştır.

Deney grubundaki öğrencilerin ortalaması 105, kontrol grubundaki öğrencilerin ortalaması 104.91 (SS=13.62), iki grup arasındaki farkı ortaya koymak için yapılan t testi analizleri sonucu hesaplanan t değeri 0,05 manidarlık düzeyinde anlamsızdır. Bu durum birinci denencemizi desteklemektedir. Yani, deney grubundaki öğrencilerle kontrol grubundaki öğrencilerin öntest sonucu puanları arasında anlamlı bir fark yoktur, $t(46)= 0.21$, $p= 0.98$ (Tablo 3).

Tablo 2. Öntest Deney ve Kontrol Grupların Karşılaştırılması

Öğrenci Grupları	N	Ortalama	Std. Sapma	t değeri	p değeri
Deney Grubu	24	105	13.61		
Kontrol Grubu	24	104.92	13.62	0.21	.98

2.3.1.3. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön test- Son test Puan Farklarının Karşılaştırılması

Araştırmanın ikinci denencesi “Deney grubunun ön test-son test puan farkları ile kontrol grubunun ön test-son test puan farkları arasında deney grubunun lehine anlamlı bir fark vardır” şeklinde ifade edilmiştir. Araştırmanın bu denencesini test etmek amacıyla deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin Duygusal Zeka Yeterlilik Ölçeği ön test ve son test puan farkları arasında anlamlı düzeyde bir farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız örneklem için t testi uygulanmıştır. Diğer bir deyişle herhangi bir marjinal verinin kendi başına ortalama puan hesabına olağan dışı boyutlarda etki edebilme ihtimalini göz önünde bulundurarak, deney grubunun ön test -son test puan farkları kontrol grubun ön test- son test puan farkları ile karşılaştırılmıştır. Ön test- son test ortalama puan farkları bu iki grup arasında farklılık göstermektedir. Bu fark manidardır, $t(46)=9.31$, $p<0.05$ ve 0.09 etki büyüklüğe sahiptir. Bu bulgu öğretim programının duygusal zeka gelişimi üzerindeki etkisinin mevcut olduğunu göstermektedir. Her ne kadar kontrol grubundaki öğrencilerin duygusal zeka gelişimi dış etkenlerden dolayı artış göstermiş olsa bile, aynı etkenlerin bulunduğu ve ek olarak programın uygulandığı deney grubunun zeka gelişim düzeyindeki artış daha büyüktür (Tablo 4).

Tablo 3. Deney ve Kontrol Grupların Ön test-Son Test Puan Farklarının Karşılaştırılması

Öğrenci Grupları	n	Ortalama Ön Test Son Test Farkı	Std. Sapma	Ortalama Farkları	Standart Sapma	t değeri
Deney Grubu	24	22.75	1.56	19.63	2.11	9.31*
Kontrol Grubu	24	3.12	11.26			

* $p<.05$, gruplardaki puan dağılımının homojenliği test etmek amacıyla yapılan Levene test'inin sonuçlarının homojenliğin bulunmadığını göstermesinden dolayı, bu değer testin önerdiği yönde rapor edilmiştir.

2.4. Tartışma

Duygusal Zekayı geliştirmek üzere yapılan farklı araştırmalarda da, bu çalışmada elde edilen bulgulara destek sağlayabilecek veriler göze çarpmaktadır. Aşağıda verilen araştırmaların da bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu ve uygulanan duygusal zeka programlarının deney grubu lehine farklılık gösterdiği görülmektedir.

DiNatale (2000) araştırmasında Duygusal Öğrenme Programı'nın ergenlerin duygusal zekalarına etkisini incelemiştir. Elde edilen verilere göre, deney ve kontrol grubunun her ikisinin de

son test puanları ön test puanlarından yüksek çıkmıştır. Fakat deney grubunun ön test-son test puanları arasındaki fark, kontrol grubunun ön test-son test puanları arasındaki farktan daha yüksek bulunmuştur.

Roitman (2000) çalışmasında duygusal zekanın öğrenilebilir olduğu sonucuna varmıştır ve duygusal zeka becerilerini geliştirmek için resimli kitaplardan yararlanmak, onlara model olmak, duygu sözcüklerini öğretmek ve benzeri yöntemleri önermektedir. Bu araştırmalarda da görüldüğü gibi duygusal zeka, eğitim programları ile her yaşta geliştirilebilen bir olgudur (Yılmaz, 2002, Akt: Yaşarsoy, 2006: 113).

Yılmaz (2002) da annelerin duygusal zeka düzeylerini geliştirmeye yönelik bir program hazırlamış ve bu programın etkililiğini sınamıştır. Araştırma sonucunda “Duygusal Zeka Düşünme Becerileri Eğitim Programı’na katılan annelerin Duygusal Zeka Düzeyi son test toplam puanları, Duygusal Zeka Düzeyi ön test toplam puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Bu araştırma duygusal zeka düşünme becerileri eğitiminin, annelerin duygusal zeka düzeylerini geliştirici yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Yani bir kez daha kanıtlanmıştır ki duygusal zeka, eğitim programları hazırlanarak geliştirilebilen bir olgudur.

Özdemir (2003) “Yaratıcı Drama Dersinin Duygusal Zeka Gelişimine Etkisi” adlı tez çalışması yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Uludağ Üniversitesi İlköğretim Bölümü üçüncü sınıf öğrencileridir. Yansız atama ile iki grup oluşturulup bunlar deney ve kontrol grubu olarak kullanılmıştır. Grupların duygusal zeka düzeylerini belirlemek için Duygusal Zeka Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Yaratıcı drama dersini almadan önce kontrol ve deney gruplarının duygusal zeka puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Deney grubuna 14 hafta boyunca süren yaratıcı drama dersi verilmiş ve uygulamanın sonunda her iki gruba tekrar Duygusal Zeka Değerlendirme ölçeği uygulanmıştır. Buna göre deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin son testten aldıkları duygusal zeka toplam puanları arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Yavuz (2004), Özel Ceceli İlköğretim Okulunda 1. ve 2. sınıf öğrencilerini kapsayan pilot bir çalışma gerçekleştirmiştir. “Duygusal Zeka Gelişim Projesi” adı altında uygulanan programın ilk uygulama yılı sonunda öğrencilerin kendilerini kontrol edebilme, birbirlerine kendilerini ifade edebilme anlamında gelişme kaydettiklerini gözlemlemiştir.

Yaşarsoy (2006)’un özel eğitim grubundaki öğrencilerle yaptığı tez çalışmasında da araştırmacı tarafından geliştirilen bir Duygusal Zeka Gelişim Programı uygulanmış, öğrencilerin duygusal zeka becerilerini geliştirebilmek için, öğrencilerin kendilerini ifade etmesi, duyguları tanıması, duygularının farkına varması, duygularını ifade edebilmesi ve bazı sosyal becerilerinin geliştirilmesi amaç olarak belirlenmiştir. Bu amaçlara ulaşabilmek için, 20 hafta süren 60 saatlik toplam 57 etkinlik gerçekleştirilmiştir. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda özel eğitim sınıfı öğrencilerinin davranış problemlerine ait ön test ve son test puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılığa yol açtığı gözlenmiştir ve duygusal zeka gelişim programının öğrencilerin davranış problemlerini azalttığı sonucuna varılmıştır.

Vincent (2003) araştırmasında Çocuklar İçin Sosyal-Duygusal Zeka Programı’nın (Social-Emotional Intelligence Program for Children) değerlendirmesini yaptığı ve bu programın beşinci sınıf öğrencilerinin prososyal ve problem davranışları üzerindeki etkisini incelediği çalışmasında uygulanan Çocuklar İçin Sosyal-Duygusal Zeka Programının sonucunda beşinci sınıf öğrencilerinin prososyal ve problem davranışları üzerinde deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmamıştır. Vincent, bu sonucun çıkmasında beşinci sınıf öğrencilerinin programı kendiseviyelerinin altında bulmalarının, programda oyuna ve alıştırmalara az yer verilmesinin, araştırmanın örneklemin küçük olmasının ve çalışma gruplarının intesadüfi olarak seçilememesinin etkili olabileceğini belirtmiştir. Bu sonuç, bu araştırmadan elde edilen Duygusal Zeka Eğitimi Programının belli oranda etkili olduğu sonucuyla farklılık göstermektedir.

Stenberg (2004) yaptığı araştırmada Duygusal Zeka Eğitimi ve Koçluk Programının özel bir lisedeki öğrenci yıpranması (attrition) üzerindeki etkisini incelemiş ve bu programın öğrenciler üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna varmıştır. Bu sonucun, örneklemin küçük olmasından kaynaklanmış olabileceğini belirtilmiştir. Ayrıca Duygusal Zeka Eğitimi ve Koçluk Programının ölçülen duygusal zekanın etkinlik alanına (nüfuz alanına- domain) hitap etmemesinin diğer bir sebep olabileceği belirtilmiştir. Eğer duygusal zeka bir yetenek ise Mayer- Salovey-Caruso Duygusal Zeka

Testinin (MSCEIT), araştırmacının Duygusal Zeka Eğitimi ve Koçluk Programı ile yapmayı ümit ettiği davranış değişikliğini ölçmek için uygun bir araç olmayabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

İlgili araştırma bulgularını genel olarak değerlendirilecek olursak; duygusal zeka üzerine yapılan bazı araştırmalarda uygulanan duygusal zeka programlarının bireylerde duygusal zeka becerilerininin gelişimine sebep olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonucun ağıklandığı araştırmalar, Programlandırılmış duygusal zeka eğitiminin öğrencilerin duygusal zeka düzeylerini arttırdığını ortaya koyan bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Bazı araştırmalarda ise duygusal zeka programlarının bireylerin duygusal zekası üzerinde herhangi bir etkiye yol ağmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuca ulaşan araştırmalar, öğrencilerin duygusal zeka düzeylerinin yükselmesini sağladığı düşünölen Programlandırılmış Duygusal Zeka Eğitiminin uygulandığı bu araştırmanın bulgularıyla farklılık göstermektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Goleman (1998) duygusal zekanın öğrenilebileceğini ancak bunun çok kolay bir süreç olmadığını ileri sürmüştür. Bu araştırmada da duygusal zekanın öğretilebilir bir zeka türü olduğu bir kez daha görölmektedir. Duygusal zekanın öğretilebilir olması günlük sosyal ve duygusal işlevselliği geliştirmek için kullanılabilir, akademik, mesleki ve kişilerarası ilişkiler anlamında faydalı sonuçlar doğurabilir. Okul öncesinden üniversiteye kadar okullarda yapılacak duygusal zeka eğitimleri gelecek nesillerin daha etkili, duygusal olarak daha sağlıklı ve üretken bir toplumun oluşumunu sağlayabilir. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak insan hayatını daha mutlu ve kaliteli hale getirecek olan bu becerinin geliştirilmesi için aşağıdaki gibi önerilerde bulunulabilir.

1. Duygusal zeka, ölkemiz için halen yeni sayılabilecek bir kavramdır. Literatürde yapılmış çalışmalara bakıldığında ağırlıklı olarak tarama modeli çalışmalar oldukları görölmektedir. Ancak duygusal zeka ile ilgili daha fazla deneysel çalışma yapmak alan açısından ve ölkemiz açısından çok faydalı olacaktır.

2. Hayat başarısı için gerekli olan ve tüm kişilerarası ilişkileri, zor durumlarla baş edebilmeyi, dürtösel davranışları kontrol edebilmeyi öğreten duygusal zeka eğitimlerinin eğitimin her aşamasında yer alması önerilmektedir. Bu ise ancak, Milli Eğitim'in hazırlamış olduğu müfredata Duygusal Zeka ile ilgili bir dersin konmasıyla sağlanabilir. Ancak bunun sağlanabilmesi için öncelikle duygusal zeka ile ilgili farklı sınıf kademelerine uygun programların geliştirilmesine devam edilmesi gerekmektedir.

3. Çocuklara ve gençlere verilecek duygusal zeka eğitimi çok önemlidir. Ancak çocuklar ve gençler model olarak da öğrenmektedirler. Dolayısıyla eğitim veren kişinin ve ailelerin de duygusal zeka düzeyinin yüksek olması çok önemlidir. Bu doğrultuda Milli Eğitim bünyesinde eğitici eğitimi verebilecek bir ekip oluşturulması faydalı olabilir. Ayrıca ailelerin duygusal zeka eğitimi alması açısından Halk Eğitim Merkezleri'nde kurslar düzenlenebilir veya okullarda aile eğitimi kapsamında bir duygusal zeka eğitimi uygulanabilir Ailenin, çocuğa verilecek her türlü eğitimde vazgeçilmez bir unsur olduğu düşünölürse, duygusal zeka ile ilgili verilecek eğitimlerde aileleri de bilinçlendirmek önemlidir.

4. İleride bu gibi araştırmalar aile eğitimini de kapsayacak şekilde planlanabilir.

5. Öğretmen yetiştiren tüm yükseköğretim programlarında duygusal zeka en azından seçmeli bir ders olarak okutulabilir.

6. Araştırmacı ayrıca yapılan çalışmanın sonucunda öğrencilerin birbirlerine daha saygılı olduklarını ve sınıf içi disiplin sorunlarında bir azalma olduğunu gözlemlemiştir. Okullarda önemli bir sorun teşkil eden disiplin sorunlarının aşılması açısından da öğrencilerin duygusal zeka eğitimi almalarının büyük önem taşıdığı görölmektedir.

7. İlköğretim okullarında drama yönteminin rahatlıkla uygulanabileceği, akustik düzenlemesinin, ses yalıtımının ve fiziki ortam düzenlemesinin olduğu, yaratıcı drama çalışmaları yapılırken kullanılabilir temel araç ve gereçlerin bulunduğu Yaratıcı Drama Sınıflarının oluşturulması önerilmektedir.

8. Duygusal Zekanın önemine ilişkin araştırma, seminer, yayın, tez çalışmaları desteklenmeli ve bu çalışmaların sonuçları ilgili kurumlarca dikkate alınmalıdır.

Literatürdeki bilgilere ve bulgulara ilave olarak ilkökul öğrencilerinin okul başarılarının yanı sıra hayat başarılarının da yükselmesine yardımcı olabilecek bir duygusal zeka programı geliştirilebilir. İlköğretim öğrencilerinin duygusal zekayı geliştirmeye yönelik olarak program geliştirme çalışmalarının nasıl olacağı tartışılıp değerlendirilmeye değer bir konu olarak görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, E. (2011). Öğrencilerin duygusal zeka ve öğrenme stratejileri ile akademik başarıları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik bir alan araştırması, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atan, U. (2007). Resim-İŞ öğretmenleri yetiştirmede yaratıcı drama yönteminin grafik tasarımı derslerinde kullanılmasının etki, tutum ve kalıcılığa etkisi (Selçuk Üniversitesi Örneği),Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avcı, B. (2011). Bireylerin duygusal zeka düzeylerinin, müzik gruplarındaki hazırlık çalışmaları ve konser performanslarına etkisi. Yayımlanmış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baltaş, Z. (2006). Duygusal zeka, İstanbul: Remzi Yayınları.
- Buckley, M., Storino, M., Saarni, C. (2003). Promoting emotional competence in children and adolescents: Implications for school psychologists. *School Psychology Quarterly*, 18 (2), 177-191.
- Canbulat, S. (2007). Duygusal zekânın çalışanların iş doyumları üzerindeki etkisinin araştırılması, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Dutoğlu, G. ve Tuncel, M. (2008). Aday öğretmenlerin eleştirel düşünme eğilimleri ile duygusal zeka düzeyleri arasındaki ilişki, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 11-32.
- Goldenberg, I., Matheson, K. and Mantler, J. (2006). The Assessment of emotional intelligence: A comparison of performance-Based and Self Report methodologies, *Journal of Personality Assessment*, 86(1), 33-45.
- Goleman, D. (1998). İşbaşında duygusal zeka, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Goleman, D. (2000). Basında duygusal zeka. (Çeviri: Banu Seçkin Yüksel). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Göçet, E. (2006). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile stresle başa çıkma tutumları arasındaki ilişki,Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Görünmez, M. (2006). Bağlanma stilleri ve duygusal zekâ yetenekleri, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Gürşimşek, I., Ekinci Vural D., Selçioğlu Demirsöz. E. (2008). Öğretmen adaylarının duygusal zekâları ile iletişim becerileri arasındaki ilişki, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(16), 1-11.
- Harrod, N. R. and Scheer, D. S. (2005). An Exploration of adolescent emotional intelligence in relation to demographic characteristics adolescence, 4,(159). San Diego: Libra Publishers.
- Justice, M. and Espinozai, S. (2006). Emotional intelligence and beginning teacher candidates, *Texas AN University-Commerce*, 456-461.
- Karahan, F. T. and Özçelik, M. (2006). Bir duygusal zeka beceri eğitimi programının diyabet hastalarının duygusal zeka düzeylerine etkisi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 19 (2) , 301-320.
- Kırtıl, S. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin duygusal zeka düzeyleri İle yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Kocabaş, A. (2007). Duygusal zekâ ve Köy Enstitüleri,Yeniden İmece Eğitim- Bilim-Sanat-Kültür Dergisi, 16, 30-33. İzmir: Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği Yayınları.
- Kocayörük, A. (2004). Duygusal zeka etkinliklerinde drama etkinlikleri, Ankara: Nobel Yayınları.
- Köse, N. (2009). 7-13 Yaş Çocuklarının duygusal zeka düzeyleri, Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Kurt, G. (2007). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışma Bölümü öğrencilerine verilen duygusal zeka düşünme becerileri eğitiminin empatik beceri düzeylerine etkisi. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Özabacı, N. (2007). Saldırgan davranış ilişki niteliği ve duygusal zekâ açısından incelenmesi, *Uluslararası Duygusal Zeka ve İletişim Sempozyumu*, Cilt: 2, 525-532. Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi.
- Özdemir, L. (2003). Yaratıcı drama dersinin duygusal zeka gelişimine etkisi, Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Öztürk, A. (2006). Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal zeka yetenekleri iş doyumları ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Pektaş, S. (2013). Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Müzik Bölümü öğrencileri ile diğer lise öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Ramos, N. S. Fernandez Berrocal, P. and Extremera, N. (2007). Perceived emotional intelligence facilitates cognitive - emotional processes of adaptation to an acute stressor, *Cognition and emotion*, 21(4), 758-772.
- Selçioğlu Demirsöz E. ve Kocabaş, A. (2008). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının müzik başarılarıyla duygusal zekâları arasındaki ilişki, *Millî Eğitim Dergisi*, 18, 162-174
- Semiz Köroğlu, G. (2006). Sınıf rehber öğretmenlerinin algılarına göre psikolojik danışmanların duygusal zekâ düzeyleri (Kırıkkale İli Örneği), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Schilling D. (2009). 50 aktivite, Çev: T. Fikret Karahan, B. Murat Yalçın, Müge Yılmaz, Mehmet Sardoğan, Ankara: Maya Akademi Yayınları.
- Shapiro, L. E. (1998). Yüksek EQ'lu bir çocuk yetiştirmek, Çev: Ümran Kartal, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Sönmez, V. ve Alacapınar F. G. (2011), Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri, Ankara: Anı Yayınları.
- Stenberg, M. J. (2004). The impact of emotional intelligence training and coaching on student attrition in private post secondary education, Master dissertation. Leadership and Training Program, Royal Roads University.
- Tekin Bender, M.(2006). Resim-iş eğitimi öğrencilerinde duygusal zekâ ve yaratıcılık ilişkileri, Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tıkır, N. (2005). İlköğretim okulu müdürlerinin öğretimsel liderlik davranışlarıyla duygusal zekâları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Gaziantep İli Örneği), Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Tufan, Ş. (2009). Geliştirilen duygusal zeka eğitimi programının ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerine etkisi, Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Vincent, D. S. (2003). The evaluation of a social-emotional intelligence program: Effects on fifth graders' prosocial and problem behaviors. Unpublished doctoral dissertation, State University of New York, New York.
- Yaşarsoy, E. (2006). Duygusal zeka gelişim programının, eğitilebilir zihinsel engelli öğrencilerin davranış problemleri üzerindeki etkisinin incelenmesi, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yavuz, K. (2004). 0-12 yaş dönemi çocuklarda duygusal zeka gelişimi, Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.
- Yavuz, K. E. (2010). Çocuğunuzun duygusal zeka gelişimi için küçük sağlam adımlar, Ankara: Timaş Yayınları.
- Yılmaz, M. (2002). Duygusal zeka düşünme becerileri eğitiminin annelerin duygusal zeka düzeyine etkisi, Yayınlanmamış doktora tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Yüksel, M. (2006). Duygusal zekâ ve performans ilişkisi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.